

1 HØYRES PRINSIPPROGRAM

2 **Kap. 1: Høyres prinsipper**

3 Vi har arvet et samfunn preget av tillit, åpenhet og små forskjeller, med høy
4 verdiskaping og velutbygde velferdsordninger. Det er vår plikt å ivareta og
5 videreutvikle dette samfunnet for fremtidige generasjoner. Vi vil forandre for å bevare.
6 Med det mener vi at vi må beskytte og bevare grunnleggende verdier knyttet til
7 menneskeverdet, demokratiet og rettsstaten. Vi må gjøre nødvendige endringer i dag
8 av hensyn til klima og miljø, økonomisk og sosial bærekraft og fremtidige
9 generasjoners velferd.

10 Høyre legger vekt på kontinuitet mellom fortid og fremtid. Vår generasjon er
11 bindeleddet mellom tidligere og kommende generasjoner. Forvalteransvaret forplikter
12 vår egen generasjon til å sørge for at våre etterkommere får minst like gode muligheter
13 som vi selv har.

14 En forutsigbar rettsstat, der menneskers grunnleggende rettigheter beskyttes, og der
15 loven og samfunnets institusjoner ikke undergraves eller utfordres av rene
16 makthensyn eller økonomiske hensyn, er en uunnværlig forutsetning for et fritt og godt
17 samfunn.

18 Privat eiendomsrett og en sosial markedsøkonomi er grunnleggende forutsetninger for
19 et demokrati som skaper velferd, mangfold og muligheter for alle. Norge må være en
20 stabil og konstruktiv internasjonal samarbeidspartner overfor allierte og
21 handelspartnere.

22 **Konservativt verdigrunnlag**

23 Høyres politikk bygger på en kristen og humanistisk kulturarv. Alle mennesker er født
24 forskjellige, men med samme ukrenkelige egenverdi. Mennesket er politikkens
25 hovedmål. Høyre mener at et godt samfunn bygges på tillit til og respekt for
26 enkeltmennesket. Samfunnet er til for å styrke enkeltmennesket. Hver enkelt skal ha
27 størst mulig frihet til og ansvar for å forme sitt eget liv og sin egen fremtid, basert på
28 respekt for andre og for fellesskapet.

29 Samfunnet er mer enn staten. Det består av små og store fellesskap, fra familie og
30 lokalsamfunn til nasjonale og internasjonale fellesskap. Høyre mener at samfunnet bør
31 skapes og utvikles nedenfra, basert på frihet, ansvar og muligheter for
32 enkeltmenneskene, familiene, bedriftene, frivillige organisasjoner og lokalmiljøet. Et
33 bærekraftig samfunn med sterke fellesskap krever gradvise, men kontinuerlige
34 forandringer nettopp for å håndtere en verden i endring. Høyres grunnsyn er at
35 samfunnet bør utvikles gradvis, for å bevare grunnleggende verdier.

36 **Tradisjoner**

37 Det norske samfunnet har blitt bygget gjennom generasjoner. Norge er mer enn en
38 geografisk plassering, det er delte verdier og normer. Gjennom tradisjon er disse
39 foredlet og overlevert oss fra de som var her før oss. Tradisjon gir tilhørighet, bringer
40 folk nærmere hverandre og hindrer fragmentering.

41 **Grenser for politikk**

42 Samfunnet består av individer, sivilsamfunnet, markedet og staten. Balansen mellom
43 disse krever grenser for politikk. Høyre ønsker en sterk, men begrenset stat som sikrer
44 innbyggerne grunnleggende trygghet, velferd og like muligheter. Samtidig må staten
45 begrenses for å gi rom for privat initiativ og løsninger gjennom markedet og
46 sivilsamfunnet. Enkeltindivider skal få bestemme mest mulig over sin egen hverdag.
47 Frihet under ansvar

48 Mennesket er et sosialt vesen, og kan bare realisere sine muligheter i samspill med
49 andre. Rettigheter gir bare mening når de følges av plikten til å respektere andre
50 menneskers rettigheter. Frihet og ansvar er to sider av samme sak.

51 Høyres politikk bygger på prinsippet om frihet under ansvar. Frihet inspirerer
52 mennesker til å strekke seg lenger, og utløser skaperkraft i samfunnet. Det er derfor
53 viktig at samfunnet ikke unødige regulerer og begrenser enkeltmenneskets frihet.
54 Samtidig har den personlige friheten sin grense der den kommer i konflikt med andre
55 menneskers frihet.

56 Vi har alle et personlig og et sosialt ansvar. Det sosiale ansvaret omfatter familie,
57 venner, kolleger, lokalsamfunn og alle som trenger hjelp og støtte i hverdagen. Høyre
58 tror at mennesker som vises tillit og gis frihet, utvikler større evne til å ta ansvar. Frihet
59 er derfor en forutsetning for et sterkt personlig og sosialt ansvar, og for et varmt og
60 inkluderende samfunn.

61 **Ytringsfrihet**

62 Høyre vil fremme en samfunnsdebatt som ikke undergraver det frie ord. Dette
63 forsvaret for ytringsfriheten må beskyttes og opprettholdes samtidig som vi legger vekt
64 på å fremme en samfunnsdebatt som ikke undergraver det frie ord.

65 **Mangfold og toleranse**

66 Høyre mener at mangfold og toleranse er viktige verdier for det norske samfunnet.
67 Mangfoldet bidrar til å utfordre og utvikle oss. Toleranse innebærer grunnleggende
68 respekt for forskjeller relatert til kjønn, alder, nasjonalitet, etnisitet, religion, livssyn,
69 funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet. I det norske
70 samfunnet har vi en høy grad av tillit til hverandre. Gjensidig respekt og toleranse er
71 avgjørende for å ivareta denne tilliten også i fremtiden.

72 Mangfold står ikke i motsetning til fellesskap. Et mangfoldig samfunn må bygge på
73 noen felles verdier, normer og tradisjoner. Respekten for annerledeshet må
74 opprettholdes og beskyttes. Høyre skal sikre hver og en av oss retten til å være
75 annerledes.

76 **Likestilling**

77 Likestilling er et verdifullt kjennetegn ved det norske samfunnet, som må bevares og
78 fremmes. For Høyre handler likestilling om likeverd og like muligheter for alle. Det er
79 ikke et mål at alle skal velge likt, men at alle har like muligheter til deltakelse og
80 utvikling i samfunnet. Høyres langsiktige mål er at familiene selv skal få fordele
81 foreldrepermisjonen.

82 **Valgfrihet**

83 Valgfrihet er nødvendig for å realisere enkeltmenneskets rett til å ta ansvar og forme
84 sitt eget liv. Det har en egenverdi at mennesker kan fatte egne valg uavhengig av sin

85 livssituasjon og bakgrunn. Det er derfor et mål at mennesket i størst mulig grad skal
 86 kunne bestemme over eget liv. Valgfrihet har en verdi i seg selv, og er i tillegg viktig for
 87 å sikre et tjenestetilbud som er tilpasset ulike behov. Det må derfor legges til rette for
 88 et mangfold av tjenester i offentlig og privat sektor.

89 **Rettsstat**

90 Rettsstaten skal ivareta enkeltmenneskets og mindretallets rettigheter og sikre
 91 grunnleggende friheter og menneskerettigheter som religionsfrihet, ytringsfrihet,
 92 privatliv, privat eiendomsrett og likhet for loven. Rettsstaten skal og må sette grenser
 93 også for flertallets politiske makt. Mindretallsvern og respekt for mindretallets
 94 rettigheter er avgjørende i et liberalt demokrati. Dette er viktig for å bevare tilliten som
 95 eksisterer mellom mennesker i et demokratisk samfunn.

96 Myndighetsalderen bør korrespondere med stemmerettsalderen. Det bør være én
 97 myndighetsalder på 18 år, med få statlige aldersgrenser utover dette. Høyre ønsker et
 98 samfunn bygd på en sterk rettsstat, prinsippet om at man er uskyldig inntil det
 99 motsatte er bevist og rettssikkerhet for innbyggerne. En viktig oppgave for en liberal
 100 rettsstat er å beskytte enkeltmennesker og minoriteter mot overgrep og vilkårlig
 101 behandling. Høyre ønsker at hatkriminalitet skal være skjerpende ved straffeutmåling.

102 **Eiendomsrett**

103 Retten til eiendom er grunnleggende for et godt samfunn. Den gir trygghet for den
 104 enkelte, og fremmer ansvar og skaperkraft. Inngrep i eiendomsretten, for eksempel
 105 gjennom skattlegging, ekspropriasjon eller regulering, krever derfor en særlig
 106 begrunnelse. Selveierdemokratiet er en styrke for det norske samfunnet, og en viktig
 107 del av dette er at alle skal kunne eie sin egen bolig, og at flere skal kunne bli medeier i
 108 egen bedrift.

109 **Sosial markedsøkonomi**

110 Økonomien og markedene skapes av sivilsamfunnet, de ulike fellesskapene, bedriftene
 111 og den enkelte. Markedene bør være så frie og åpne som mulig, med lavest mulig grad
 112 av offentlige inngrep. Staten har en plikt til å forvalte fellesskapets ressurser så
 113 effektivt som mulig. Høyre er et markedsvennlig parti og ønsker en sosial
 114 markedsøkonomi som det styrende prinsippet for organiseringen av norsk økonomi.
 115 Markedsøkonomien fordeler økonomisk makt på flere hender og sikrer deltagelse fra
 116 mange.

117 **Maktspredning**

118 Det norske demokratiet er bygget på maktfordelingsprinsippet. En person eller
 119 institusjon skal ikke kunne tilta seg for stor makt. Høyre ser på maktspredning som en
 120 viktig verdi for hele samfunnet og hele landet. Økonomiske og politiske
 121 maktkonsentrasjoner må unngås gjennom å spre makt og sikre velfungerende
 122 konkurranse. Makt og ansvar bør plasseres så nær den enkelte, familien og
 123 lokalsamfunnet som mulig. Høyre vil føre en konkurransepolitikk som forhindrer
 124 monopoler og maktkonsentrasjon.

125 **Personvern**

126 Hvert enkelt menneske har krav på beskyttelse av sitt privatliv, både overfor private
 127 interesser og offentlige myndigheter. Teknologi utvider kraftig mulighetene for samling
 128 og bruk av informasjon om enkeltpersoner. Høyre vil sikre et sterkt personvern med
 129 klare og strenge grenser for registrering, bruk og utlevering av personopplysninger.
 130 Overvåking må kun tas i bruk dersom det er strengt nødvendig av hensyn til vitale

131 samfunnsinteresser. Alle mennesker eier sine personopplysninger. Retten til privatliv
132 og personvern må sikres i alle deler av samfunnet.

133 **Statsform**

134 Det konstitusjonelle monarkiet har vist seg som en samlende og levedyktig statsform.
135 Høyre ønsker derfor å opprettholde monarkiet.

136 **Kap. 2: Sosial bærekraft**

137 I et liberalt demokrati som det norske, vil det være et mangfold av meninger og verdier.
138 Samtidig er det noen felles verdier, slik de har utviklet seg gjennom norsk historie, som
139 utgjør en grunnmur for vårt samfunn. Det må hegnes om verdier som tillit, åpenhet,
140 frivillig engasjement private initiativ, likestilling, og små forskjeller mellom folk. Andre
141 viktige kvaliteter ved det norske samfunnet er et levende folkestyre med nærhet til
142 beslutningstagere og at avstanden mellom makt og folk ikke blir for stor, verken i det
143 offentlige eller på arbeidsplassen.

144 **Frihet og fellesskap, tillit og samhold**

145 Høyres politikk springer ut fra et liberalkonservativt grunnsyn, der enkeltmennesker
146 skal ha frihet til å tro, mene og leve i tråd med egen overbevisning. Staten må legge til
147 rette for denne friheten, og ikke regulere private forhold mer enn nødvendig. Det
148 kulturelle og religiøse mangfoldet i samfunnet er en naturlig følge av disse
149 frihetsverdiene.

150 Sosial og økonomisk bærekraft kan ikke bare opprettholdes av privat ansvar, men
151 krever også felles velferdsordninger, som igjen avhenger av tillit og samhold. Hvis
152 forskjeller i levekår øker, og flere faller utenfor, samtidig som noen få får det bedre,
153 trues den sosiale bærekraften i samfunnet. Vi må ta vare på et samfunn hvor
154 forskjellene mellom folk ikke blir for store, og hvor alle har mulighet til å delta.

155 Høyre mener at tillit til, og oppslutning om, samfunnets normer og velferdsordninger
156 krever fellesskap og møteplasser. Segregering langs for eksempel økonomiske,
157 geografiske, kulturelle eller religiøse skillelinjer utfordrer dette, og må motvirkes.

158 **Muligheter for alle**

159 Et samfunn bygget på likeverd og god sosial mobilitet sikres gjennom arbeid, god
160 folkehelse og gode tilbud som barnehage og utdanning. Offentlige institusjoner og
161 tjenester skal fremme likeverdige muligheter for alle. Vi har et særskilt ansvar for å
162 inkludere og ta vare på sårbare grupper i samfunnet. Det er politikkenes oppgave å
163 motvirke at fattigdom går i arv.

164 Likestillingspolitikk skal ikke fremme resultatlikhet, men sikre at alle har samme
165 muligheter, rettigheter og plikter. Det er statens oppgave å sikre alle like muligheter,
166 samtidig må ulikhet og den enkeltes livsvalg respekteres.

167 Utenforskap kommer ofte av mangel på utdanning og arbeid eller som følge av
168 fattigdom og ekskludering. Alle skal kunne ta høyere utdanning uavhengig av
169 bakgrunn, økonomi og bosted. En aktiv inkluderingspolitikk innebærer at de som faller

170 utenfor, får en ny sjanse. Staten må aktivt fremme toleranse og bekjempe
171 diskriminering og rasisme.

172 **Sivilsamfunn**

173 Det selvstendige og selvhjulpne menneske er best i stand til å ta ansvar for seg selv og
174 andre. Høyre mener at alle mennesker har et selvstendig ansvar for sitt eget liv. Det
175 skal være en høy terskel for at det offentlige skal ta fra enkeltindivider dette ansvaret.
176 Den sosiale bærekraften styrkes av et aktivt samfunnsengasjement fra den enkelte.
177 Dersom det offentlige overtar oppgaver som naturlig hører inn under den enkeltes
178 personlige ansvar, kan det redusere menneskets ansvarsfølelse og selvrespekt, og føre
179 til mindre personlig initiativ og trygghet.

180 Mennesket har en naturlig tilhørighet og forankring i sitt opphav, sin familie, i vår
181 kulturelle fellesarv og i nedarvede kunnskaper. Individet har rett til å verne om seg selv
182 og denne forankringen. Høyre mener at familien utgjør samfunnets viktigste fellesskap,
183 uavhengig av om familiemønstre og samlivsformer er i stadig endring.

184 **Mangfoldige velferdstjenester**

185 Velferdssamfunnet er mer enn staten. Velferden skapes i et samspill mellom privat,
186 frivillig og offentlig sektor. De norske velferdstjenestene er i stor grad basert på
187 skattefinansierte universelle ordninger, men også målrettede ordninger for de som
188 trenger det mest. Velferdsordninger må utvikles i takt med endringene i samfunnet for
189 å kunne være rettferdige og bærekraftige.

190 Høyre ønsker mangfold innen velferdstjenestene. Mangfold bidrar til innovasjon, og gir
191 den enkelte mulighet til å velge mellom tilbud og tjenester som er tilpasset deres
192 behov. Det må derfor legges til rette for private og ideelle aktører i tillegg til offentlige
193 tilbud, og sikres fritt brukervalg innen viktige velferdstjenester. Det er et politisk
194 ansvar å legge til rette for innovasjon og sosialt entreprenørskap.

195 **Likeverd og inkludering**

196 Alle som bor i Norge skal ha like muligheter til å bidra og delta i fellesskapet, uavhengig
197 av kjønn, etnisk bakgrunn, seksuell orientering og funksjonsnedsettelse.
198 Likestillingspolitikk skal ikke fremme resultatlikhet, men sikre at alle har samme
199 muligheter, rettigheter og plikter. Det er statens oppgave å sikre reelle like muligheter,
200 men samtidig må ulikhet og den enkeltes livsvalg respekteres. Statlige tiltak som gir
201 fordeler eller favoriserer enkelte grupper bør også begrenses. Fordeler for noen, blir
202 ulemper for noen andre. Høyre mener derfor at kvotering og statlige tiltak som gir
203 fordeler eller favoriserer enkelte grupper bør begrenses.

204 **Fri forskning og immateriell eiendomsrett**

205 Forskingen skal være fri og politisk uavhengig. Politikken må begrense seg til
206 fordeling av ressurser og definering av etiske grenser for forskning og bruk av
207 forskningsresultater. Det er viktig å opprettholde forsknings- og kulturinstitusjonenes
208 frihet og bidra til alternative finansieringsmuligheter ut over offentlige budsjetter.

209 Eiendomsretten er et uttrykk for personlig uavhengighet og begrensnig av statens
210 makt. Eiendom er også en forutsetning for ethvert marked. Det gjelder også
211 immateriell eiendom.

212 **Migrasjon og integrering**

213 Norge har plikt til å hjelpe mennesker i nød og gi beskyttelse fra forfølgelse. Høyre vil
214 føre en streng, rettferdig og forutsigbar flyktning- og asylpolitikk, Det legger et godt
215 grunnlag for å lykkes med integreringspolitikken.

216 De som kommer hit skal få et godt utgangspunkt for å etablere et nytt liv i Norge.
217 Språkopplæring, kvalifisering, kjennskap til det norske samfunn og respekt for våre
218 verdier er avgjørende forutsetninger for god integrering. Mennesker med lovlig
219 opphold skal møte forventninger om å bidra og delta i det norske samfunns livet. En
220 god integreringspolitikk betyr også å ta alvorlig utfordringene til minoritetsungdom, og
221 andre som står i spenningsfeltet mellom to kulturer. Alle som lever og bor i Norge, skal
222 ha rett til å bestemme over eget liv, og ingen skal utsettes for negativ sosial kontroll.

223 Internasjonalt samarbeid er nøkkelen til å motvirke årsakene til at mennesker er på
224 flukt. Det er også sentralt for å få og beholde kontroll over yttergrensene i Europa og
225 stabilisere Europas urolige nærområder. Norge skal bidra aktivt i internasjonale
226 prosesser for å fremme tiltak som støtter opp om kontrollert og regulert migrasjon, og
227 begrense irregulære ankomster av migranter som ikke har beskyttelsesbehov eller
228 annet grunnlag for lovlig opphold.

229 Hvert enkelt land har rett til å regulere innvandringen til landet og ha kontroll over
230 hvilke krav som bør stilles for å komme til landet. For å bevare asylinstituttet og for å
231 bevare evnen og viljen til å ta imot mennesker med beskyttelsesbehov i vårt samfunn,
232 må vi gjøre en vurdering av hvem som har behov for vår beskyttelse. De som ikke har
233 behov for beskyttelse, må returneres.

234 **Urfolk og nasjonale minoriteter**

235 Samer og nasjonale minoriteter i Norge skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt
236 samfunns liv. Samene har status som urfolk i Norge. Som nasjonale minoriteter regnes
237 jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, romfolk, og skogfinner. Samenes og de
238 nasjonale minoritetenes språk og kultur bidrar til et positivt mangfold som skal ha
239 mulighet til å eksistere og utvikle seg i storsamfunnet.

240 **Bioteknologi**

241 Høyre legger til grunn at alle mennesker har en iboende og ukrenkelig egenverdi. Av
242 dette følger det at alle mennesker har samme verdi, uavhengig av egenskaper, evner og
243 funksjonsnivå. Menneskelig liv kan derfor ikke graderes eller rangeres. Det følger også
244 av dette at ingen mennesker skal brukes som middel for andre mennesker. Den enkelte
245 skal ha stor frihet i private spørsmål. Høyre legger til grunn at det er legitimt å regulere
246 forhold som også berører andre menneskers rettigheter og andre viktige
247 samfunnshensyn, som vern av barns rettigheter og hensynet til fremtidige
248 generasjoners livsbetingelser.

249 Høyre ser positivt på at genterapi og genredigering kan gi bedre medisinsk behandling
250 for en rekke sykdommer og tilstander. Høyre vil ikke tillate genterapi og genredigering
251 som ikke har et medisinsk formål, men kun tar sikte på å forbedre menneskelige evner
252 og egenskaper. Genterapi i kjønnseller, embryo eller befruktete egg som innebærer
253 varige endringer i arvelige anlegg, innebærer et betydelig etisk dilemma, på grunn av
254 potensiell risiko for uoverskuelige og uheldige konsekvenser for fremtidige
255 generasjoner.

256 Høyre ser positivt på de teknologiske fremskrittene som gjør det mulig for ufrivillig
 257 barnløse å få barn. Enkeltmennesker bør ha stor frihet til selv å forme sitt familieliv og
 258 ta valg for seg selv og sine. Reguleringen på dette området må imidlertid også ta
 259 utgangspunkt i barnets rettigheter og behov for vern. Høyre mener at tilbudet om
 260 assistert befruktning må utvides til enslige dersom vilkårene for å gi barnet trygge og
 261 gode oppvekstforhold er oppfylt i det enkelte tilfelle. Eggdonasjon kan gi kvinner og
 262 par med fertilitetsproblemer mulighet til å få egne, biologiske barn. Eggdonasjon må,
 263 som ved sæddonasjon, bare tillates med kjent donor. Foreldre til barn som er
 264 unnfanget etter egg- eller sæddonasjon, plikter å fortelle barnet om det så snart som
 265 det er tilrådelig. Vilkårene for eggdonasjon må reguleres.

266 Fosterdiagnostikk kan gi viktig informasjon om fosterets helsetilstand eller genetiske
 267 egenskaper. Dette må skilles fra undersøkelser som er ledd i svangerskapsomsorgen,
 268 for eksempel rutinemessig ultralydundersøkelse. Høyre mener at det fortsatt skal være
 269 tilbud om rutinemessige undersøkelser som ledd i svangerskapsomsorgen, der
 270 hensikten er å følge barnets utvikling. Det offentlige skal ikke tilrettelegge for
 271 rutinemessig screening av egenskaper, tilstander eller sykdom hos et foster hvis det
 272 ikke foreligger en særskilt risiko som tilsier det.

273 **Menneskeverd**

274 Mennesker er født forskjellige og alle har samme verdi. Likeverd innebærer å sikre like
 275 muligheter til personlig utvikling, deltagelse og livsutfoldelse for alle.

276 Respekten for menneskeverdet gjør at Høyre mener alle har rett til en verdig død, men
 277 sier nei til aktiv dødshjelp. Alle skal oppleve trygghet og få en verdig avslutning på livet,
 278 med god, lindrende pleie.

279 Spørsmål om svangerskapsavbrudd berører både prinsippet om selvbestemmelse og
 280 retten til liv. Dagens lovgivning sikrer en hensiktsmessig balanse mellom disse
 281 hensynene.

282 Fellesskapet kan aldri frarøve enkeltmennesket dets grunnleggende rettigheter. Alle
 283 mennesker har rett til å be om hjelp når de trenger det, også når det skjer i form av
 284 tiggning.

285 Retten til et fritt liv innebærer også at ingen har rett til å eie et annet menneske. Høyre
 286 er imot alle former for slaveri og menneskehandel, og er forkjempere for retten til å eie
 287 sin egen kropp. Det innebærer en grunnleggende rett til å ta valg om egen kropp,
 288 kjønnsidentitet, seksualitet og reproduktive helse.

289 Høyre ønsker et offentlig sikkerhetsnett og et system hvor samfunnet hjelper
 290 mennesker som faller utenfor. Derfor bør ruspolitikken styres etter prinsippet om
 291 skadereduksjon, opplysning og hjelp – ikke straff.

292 **Kap. 3: Økonomisk bærekraft**

293 Økonomisk bærekraft er avgjørende for å sikre velferdsordninger som gir hver enkelt
 294 frihet, muligheter og trygghet. Hver generasjon har ansvar for å sikre at den neste får et
 295 minst like godt utgangspunkt som vi har fått. Politikken må derfor innrettes slik at vi
 296 ivaretar bærekraften i velferdssamfunnet.

297 Høy arbeidsdeltagelse er en forutsetning for velferden. Det innebærer at det må stilles
 298 krav om arbeidsdeltagelse til alle som kan bidra. Velferdsordninger må i større grad
 299 stimulere til arbeid, og må løpende være gjenstand for vurderinger med det som
 300 utgangspunkt. Offentlig regulering må legge til grunn at ingen skal kunne velge å motta
 301 offentlige ytelser dersom de kan delta og bidra i arbeidslivet, ei heller av religiøse eller
 302 kulturelle årsaker. Det bør derfor stilles krav til aktivitet for å motta offentlige ytelser
 303 når det er mulig.

304 Av hensyn til fremtidige generasjoner og bærekraften i velferdssamfunnet vil det være
 305 begrenset rom for nye kostbare velferdsordninger. Målrettede ordninger for dem som
 306 trenger det mest, må derfor prioriteres fremfor nye universelle ordninger. Samtidig
 307 skal vi ha et skattesystem som gjør det attraktivt å jobbe mer.

308 **Skape lønnsomme jobber**

309 Økonomisk stabilitet og vekst er avgjørende for å sikre trygghet for den enkelte og for
 310 velferdssamfunnets bærekraft over tid. Det er vår felles arbeidsinnsats som er
 311 bærebjelken i stabil økonomisk vekst. Høyre er for et reelt trepartssamarbeid og et
 312 godt organisert arbeidsliv. Samtidig anerkjenner Høyre at arbeidstagere velger å være
 313 uorganiserte.

314 Lønnsomme bedrifter er en forutsetning for trygge arbeidsplasser. Det må legges til
 315 rette for at flere kan være medeier i sin egen arbeidsplass. Gode vilkår for gründere og
 316 selvstendig næringsdrivende vil også bidra til etablering av flere trygge arbeidsplasser
 317 i hele landet. Arbeidsplassene i offentlig sektor er avhengige av lønnsomme, private
 318 bedrifter som genererer skatteinntekter. Samtidig er en velfungerende offentlig sektor
 319 også viktig for private arbeidsplasser.

320 Norge har rike naturressurser på land og i havet, og de har vært forvaltet på en god
 321 måte. Det har skapt grunnlag for verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i hele landet
 322 gjennom generasjoner. Norsk fornybar energi vil også fremover være viktig for
 323 fremtidig verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting.

324 Arbeidsplasser er en viktig forutsetning for bosetting. Næringspolitikken er derfor en
 325 bærebjelke i distriktspolitikken. Omstilling, innovasjon og gründerskap vil stå sentralt
 326 for å skape stadig nye, lønnsomme arbeidsplasser. Norske bedrifter har behov for gode
 327 og forutsigbare rammebetingelser. Eiendoms og bedrifter bør ha minst mulig særnorske
 328 byrder når de skal konkurrere med utenlandske bedrifter. Skatt på norsk privat
 329 eierskap og dermed på norske arbeidsplasser skal reduseres. Formueskatten bør på
 330 sikt fjernes helt.

331 Det må tilstrebes bredere skattegrunnlag og lavere satser i utviklingen av
 332 skattesystemet. Fremtidens skattesystem må også tilpasses endrede
 333 virksomhetsformer. Skattesystemet bør innrettes slik at det fremmer klima- og
 334 miljøvennlig adferd og samtidig stimulerer til arbeid og investeringer i norske
 335 arbeidsplasser. Staten skal ikke engasjere seg i kommersielle interesser og produksjon
 336 av varer og tjenester der det er mulig å etablere et fungerende marked uten statlig
 337 medvirkning. Unntak fra dette må ha en særskilt begrunnelse. Det statlige eierskapet i
 338 næringslivet er stort i Norge, og til dels historisk betinget. Høyre ønsker større
 339 maktspredning, og vil legge til rette for et størst mulig privat eierskap. Det gjelder
 340 særlig selskaper hvor staten kun har forretningsmessige mål for sitt eierskap, og hvor
 341 det ikke foreligger markedssvikt.

342 Høyre ønsker også å gjøre norsk næringsliv mest mulig uavhengig av direkte subsidier
 343 fra det offentlige. Staten skal drive en offensiv politikk for økt verdiskaping, og det aller
 344 viktigste er å legge et godt grunnlag gjennom skole, utdanning og forskning, moderate
 345 skatter, stabile rammebetingelser og utbygging av nødvendig infrastruktur.

346 **Redusere utenforskapet**

347 Et godt og velorganisert arbeidsliv er ikke bare produktivt, men også inkluderende.
 348 Den største sløsing med ressurser er når mennesker blir stående utenfor
 349 arbeidslivet. Et godt arbeidsliv muliggjør deltagelse uavhengig av psykiske eller fysiske
 350 utfordringer. Offentlige og private arbeidsplasser og sivilsamfunnet må ta ansvar for at
 351 flest mulig får en ny sjanse i arbeidslivet. Det skal alltid lønne seg å jobbe.

352 **Digitalisering og automatisering**

353 Bruk av digitale løsninger og innovativ teknologi forenkler folks hverdag,
 354 videreutvikler velferden, skaper nye jobber, og kan bidra til å sikre et bærekraftig
 355 samfunn. Det må legges til rette for at markedet kan få frem de beste løsningene.

356 Delingsøkonomien har utviklet nye markeder med lavere terskler for etablering enn
 357 mange eksisterende tjenestetilbud, som på en positiv måte bidrar til å gjøre det enklere
 358 å dele ressurser. Lovverket må tilpasses denne utviklingen.

359 Digitalisering og automatisering gir oss store gevinster gjennom bedre og mer
 360 brukerrettede tjenester og økt produktivitet. For et høykostland som Norge er dette
 361 viktig. Samtidig må de negative konsekvensene for enkeltmennesker håndteres slik at
 362 ulempene ikke overskygger fordelene. Digitaliseringen utfordrer det tradisjonelle
 363 arbeidslivet. Det betyr at vi må tilpasse arbeidslivets rammer til denne utviklingen.
 364 Offentlige tjenester bør også i større grad se på muligheter til å bedre brukernes
 365 hverdag ved å bruke digitale og teknologiske løsninger for et mer effektivt og
 366 inkluderende samfunn.

367 Automatisering kan føre til at flere mister jobben, for andre vil arbeidsoppgavene
 368 endres. Automatisering vil også føre til at mange nye jobber oppstår i tillegg til en stor
 369 vekst i tradisjonelle yrkesgrupper rettet mot digitalisering. Vi må unngå at noen «går
 370 ut på dato» på grunn av manglende kunnskap eller kompetanse. Derfor har
 371 arbeidsgiversiden, arbeidstagerne og det offentlige i fellesskap et ansvar for å løfte
 372 kompetansen hos arbeidstagere.

373 **Vår digitale sikkerhet**

374 Teknologisk utvikling medfører utfordringer knyttet til sikkerhet og personvern. Høyre
 375 legger til grunn at etikk og verdier skal sette rammene for bruk av teknologi. Samtidig
 376 må også etiske hensyn og verdier drøftes og avveies i lys av samfunnsutviklingen og de
 377 mulighetene teknologien gir.

378 Norge må ha et effektivt og helhetlig forsvar mot de økende utfordringene knyttet til
 379 digitale trusler. Det må legges til rette for at nasjonale myndigheter og aktører som
 380 følger norsk lov og ivaretar personvernet, sikres muligheter til å nyttiggjøre seg
 381 stordata og utvikle ny kunnskap og konkurransedyktige tjenester. Bruk av stordata kan
 382 både gi kommersielle muligheter og styrke viktige samfunnsoppgaver. Staten skal ikke
 383 ha generell anledning til å lagre eller benytte overskuddsinformasjon.

384 **Effektiv offentlig sektor**

385 Offentlig sektor er til for å løse viktige fellesoppgaver. En effektiv offentlig sektor
386 skaper legitimitet og tillit hos befolkningen. Av hensyn til skattebetalerne, som
387 finansierer offentlig sektor, må oppgavene løses på en så effektiv måte som mulig.
388 Offentlig sektors pålegg om administrative byrder på næringslivet og privatpersoner
389 bør begrenses til det strengt nødvendige. En effektiv offentlig sektor vil være et
390 konkurransefortrinn for norske virksomheter og bidra til et lavere skatte- og
391 avgiftsnivå.

392 Høyre ønsker et samfunn som utvikles nedenfra, og vil derfor desentralisere makt og
393 ansvar. Et sterkt lokalt selvstyre gjør kommunene bedre i stand til å løse de store
394 velferdsoppgavene. For å sikre innbyggerne likeverdige og gode tjenester er det
395 nødvendig med større kommuner, som har kompetanse og kapasitet tilpasset det
396 ansvaret kommunene har. Vi mener at to forvaltningsnivåer er tilstrekkelig i Norge.
397 Kommunereform krever god lokal forankring, men det er Stortinget som til slutt skal ta
398 beslutningene om lokal inndeling.

399 Nye digitale betalingsmåter gir muligheter og utfordringer. På den ene siden kan
400 penger overføres mellom mennesker og bedrifter på tvers av hele verden på få
401 sekunder, på den andre siden kan teknologien skjule finansiering av ulovlige
402 handlinger og unndragelse fra skatt. Høyre er positiv til ny teknologi som blokkjede og
403 kunstig intelligens, men den må reguleres i takt med tiden.

404 **Stå lenger i arbeid**

405 Stadig flere eldre har evne og vilje til å bidra i samfunnet også etter normal
406 pensjonsalder. Alder skal ikke være en selvstendig grunn til oppsigelse, og det bør
407 derfor ikke være aldersgrenser i arbeidslivet. Videre stiller det krav til at
408 pensjonssystemet oppdateres. Særaldersgrenser må fjernes, og opptjeningen av
409 pensjon må tilpasses muligheten til å arbeide lenger.

410 **Lavere skattebyrde**

411 Skatt er et viktig virkemiddel for å finansiere våre felles velferdstjenester, drive sosial
412 utjevning og sikre vår felles trygghet og sikkerhet. Samtidig er skatt også et
413 inngripende virkemiddel overfor den enkelte og den private eiendomsretten. Et lavere
414 skatte- og avgiftsnivå bidrar til økt økonomisk selvstendighet for den enkelte og
415 familiene, og stimulerer til arbeid og jobbskaping. Høyre ønsker derfor lavere skatter.

416 Å beholde mer av egne penger gir mer velferd for den enkelte og for familiene. For å
417 motivere til at flere velger å få barn, må det legges til rette for gode ordninger og
418 valgfrihet for barnefamiliene. Statens tiltak bør fremme yrkesdeltagelse og likestilling.

419 **Pensjonsfondet**

420 Statens pensjonsfond utland er et virkemiddel for å fordele petroleumsinntektene over
421 mange generasjoner. Bruken må derfor begrenses til realavkastningen, slik at verdiene
422 i fondet består. I forvaltningen av fondet skal hovedformålet være å oppnå en høyest
423 mulig finansiell avkastning innenfor akseptabel risiko.

424 Fondet er langsiktig, og den langsiktige avkastningen svekkes om selskapene tiltar seg
425 kortsiktig profitt på bekostning av samfunnet, f.eks. ved å gjøre skade på miljøet, brudd

426 på universelle menneskerettigheter eller bryte internasjonale konvensjoner. Derfor bør
 427 vi som langsiktig eier fremme verdier og beslutninger som tjener langsiktig
 428 verdiskaping, og som kan utvikle det internasjonale finansmarkedet i en positiv
 429 retning.

430 **Kap. 4: Kulturell bærekraft**

431 Høyres kulturpolitikk skal balansere to hensyn: å bevare kulturarven og
 432 dannelsesidealer og å ha et kulturliv med minst mulig statlig innblanding. Vi ønsker en
 433 balanse mellom disse to hensynene. Kulturen skal være fri og politisk uavhengig.

434 Ytringsfrihet og trygghet for innbyggerne til å kunne praktisere den er en av
 435 demokratiets mest sentrale verdier. Kunsten skal være fri. Det er et mål at flere
 436 kunstnere skal kunne leve av sin kunstneriske virksomhet.

437 Staten skal ikke ha en religion. Av historiske grunner er likevel Den norske kirke i en
 438 særstilling blant tros- og livssynssamfunn.

439 Det norske språk er den fremste bæreren av vår felles identitet, det må gis nødvendig
 440 beskyttelse og bevares gjennom aktiv bruk.

441 **Kultur**

442 Kultur, idrett og frivillig deltagelse beriker menneskers liv. Kunst og kultur forankrer
 443 oss i vår felles historie, utfordrer oss og åpner opp for det ukjente. Høyre ønsker et
 444 kulturliv preget av nyskaping, kvalitet og talentutvikling. Det krever sterke
 445 kulturinstitusjoner, økt mangfold av aktører og god talentutvikling. Den norske
 446 kulturarven må ivaretas.

447 Idretten er Norges største folkebevegelse, og bidrar til god folkehelse, deltagelse og
 448 inkludering. Frivilligheten skaper lokalt engasjement og fellesskap. Høyre ønsker å
 449 legge til rette for størst mulig frivillig engasjement i idrett, friluftsliv og kulturliv.
 450 Gjennom frivilligheten oppnår vi sosial tillit, inkludering og hverdagsintegrering.
 451 Økonomisk situasjon og sosial bakgrunn skal ikke være til hinder for deltagelse og
 452 frivillig innsats.

453 Kulturarven er en del av nasjonens identitet og skaper tilhørighet. Et mangfoldig kunst-
 454 og kulturliv bidrar i samfunnsdebatten, kan virke som et korrektiv og beriker
 455 menneskers liv. Kulturlivet utfordrer og påvirker den norske kulturen. Samtidens
 456 kunst og kultur er morgendagens kulturarv. Kulturlivet må utvikles på egne premisser
 457 og være fritt.

458 Kunnskap om egen kultur gir trygghet og gode forutsetninger for å møte dagens
 459 mangfold av impulser utenfra på en sjenerøs og konstruktiv måte. Kulturarv handler
 460 om vern, bevisstgjøring og om at arven brukes i ny virksomhet. Høyre mener
 461 kulturarven ivaretas best gjennom bruk og forvaltning. Kunnskap ivaretas også best
 462 gjennom bruk, spesielt nedarvet kunnskap om folkekulturen og
 463 håndverkstradisjonene. Vår evne til samfunnsdeltagelse er særlig knyttet til språket.
 464 Godt språk er derfor ikke bare en kulturpolitisk målsetning, men en forutsetning for
 465 vår deltagelse i demokratiet.

466 **Medier**

467 Et åpent og opplyst demokrati trenger fri presse med sterke og uavhengige
468 redaktørstyrte medier. Kritisk og undersøkende journalistikk og nyhetsformidling fra
469 ulike samfunnsområder er nødvendig for å opplyse borgerne, og fremme gode
470 demokratiske beslutninger og en god offentlig samtale. Innsyn i offentlig sektor er av
471 stor demokratisk verdi. Det er viktig å avdekke ressursmisbruk og maktmisbruk.

472 Pressen skal være fri, og staten skal tilrettelegge for et reelt mediemangfold. En god og
473 fremtidsrettet mediepolitikk skal stimulere til innovasjon og nyskaping og samtidig
474 opprettholde den frie pressens tradisjoner og grunnverdier. Mediestøtten må være
475 forutsigbar, ubyråkratisk og plattformnøytral. Den teknologiske utviklingen muliggjør
476 at store, globale selskaper har forretningsmodeller som baserer seg på omfattende
477 innhenting av personopplysninger fra hver enkelt bruker. Søkemotorer, netthandel og
478 medier blir skreddersydd hver enkelt bruker. Det kan føre til at vi får en svært snever
479 tilgang på informasjon, uten at vi selv er klar over det. Høyre mener det er nødvendig
480 med regulering av måten våre persondata registreres og benyttes på.

481 Det er viktig med et ikke-kommersielt allmennkringkastingstilbud av høy kvalitet, som
482 når ut til hele landet. NRK skal bidra til ivaretagelse av det norske språk, og med et
483 stort spekter av både smalt og bredt innhold. Det samiske språket er en viktig bærer av
484 felles identitet og kulturell formidling, og må derfor bevares gjennom aktiv bruk.
485 Finansieringen skal bidra til at NRK kan ivareta sitt oppdrag som allmennkringkaster
486 og sikre redaksjonell uavhengighet og legitimitet. NRK skal være bevisst sine
487 konkurransefortrinn, og bidra til mer, ikke mindre, mediemangfold.

488 Internett og sosiale medier har endret vilkårene for offentlige ytringer. Hatefulle
489 ytringer kan ha alvorlige konsekvenser både for den det gjelder, og for samfunnet som
490 helhet. Som samfunn må vi derfor bekjempe hatefulle ytringer.

491 **Skolen som fellesarena**

492 Barnehage og skole er samfunnets viktigste fellesarenaer for dannelse, utdanning og
493 sosial mobilitet. Utdanningssystemet skal gi alle like muligheter til å utvikle seg som
494 mennesker gjennom kunnskap og mestring.

495 Et velfungerende utdannelsessystem er avgjørende for samfunnets utvikling og
496 velstand, og for den enkeltes velferd. Staten har et ansvar for å sørge for at
497 utdannelsessektoren utvikles og ivaretas på en forsvarlig måte.

498 Valgfrihet og handlingsfrihet forutsetter informasjon og kunnskap om konsekvenser av
499 valg. Utbredelse av kunnskap gir maktspredning i samfunnet og trygghet så vel som
500 muligheter for individet. Kunnskap formidler kultur og identitet, skaper holdninger og
501 gir åndelig og materiell vekstkraft til individ og samfunn. Høyre legger stor vekt på å gi
502 alle landets innbyggere gode og likeverdige muligheter til utdanning.

503 I et omskiftelig samfunn blir det vanskeligere å forutse hva slags kunnskap vi trenger i
504 fremtiden. Det betyr at grunnleggende ferdigheter blir viktigere, men også at skolen
505 skal gi rom for dybdelæring, refleksjon og kritisk tenkning.

506 **Kap. 5: Økologisk bærekraft**

507 Forvalteransvaret forutsetter en politikk som tar vare på naturen og forvalter
508 samfunnsverdier i et generasjonsperspektiv. Enhver generasjon har ansvar for å
509 utvikle samfunnet og ikke overforbruke ressurser. Høyre mener vi har ansvar for at
510 våre etterkommere skal overta et samfunn i bedre stand enn det vi selv overtok. Vern
511 og bruk må i hovedsak bygge på lokal tilslutning og forvaltning, med sikte på å bevare
512 arts mangfoldet i naturen.

513 **Forvalteransvar**

514 Høyre legger til grunn at forurenser skal betale, og at man skal være føre var. Høyre
515 mener innsatsen for et bedre miljø må settes inn der den gir de beste resultatene. Det
516 er imidlertid viktig at Norge også avsetter betydelige ressurser og innsats for å gjøre
517 det norske samfunnet mer klima- og miljøvennlig. Prinsippet om å unngå irreversibile,
518 varige og alvorlige klimaendringer må ligge til grunn i klima- og miljøpolitikken.
519 Klimakuttene må skje samtidig med en stabil økonomisk vekst. Et grønnere skatte- og
520 avgiftssystem vil gjøre markedet i stand til å håndtere samfunnets miljøkostnader. De
521 mest kostnadseffektive klimatiltakene skal alltid prioriteres først for å nå klimamålene.
522 Satsing på forskning og utdanning er avgjørende virkemidler for å løse fremtidens
523 miljøutfordringer.

524 Økt bruk av fornybare ressurser vil være avgjørende for et vellykket grønt skifte.
525 Bærekraftig bruk er den beste form for vern.

526 Privat eiendomsrett er en forutsetning for et samfunn med frihet og utvikling. Gjennom
527 generasjoner har mennesker tatt vare på og forvaltet natur- og miljøverdier. Høyre
528 legger derfor stor vekt på respekt for den private eiendomsretten og for den lokale
529 råderetten.

530 **Markedsløsninger og teknologioptimisme**

531 Høyre tror på fremtiden og menneskenes evne til å finne nye løsninger på felles
532 utfordringer som fattigdom, sykdom, klimagassutslipp og miljøødeleggelser.
533 Menneskenes evne til å ta ansvar og til å skape gjennom ny kunnskap og teknologi gir
534 grunnlag for optimisme.

535 Høyres klimaløsninger skal være fremtidsrettede, markedsbaserte og teknologidrevne.
536 For å lykkes med en grønn omstilling må det brukes kunnskapsbaserte virkemidler
537 som stimulerer til og forenkler muligheten til å kunne velge grønne løsninger.

538 **Grenseoverskridende utfordringer**

539 Miljø- og klimautfordringer er grenseoverskridende, og må møtes aktivt og
540 forpliktende både lokalt, nasjonalt og globalt. Økonomisk vekst, handel og utvikling har
541 løftet millioner av mennesker ut av fattigdom. Samtidig øker verdens befolkning, og
542 flere mennesker vil ha et voksende behov for mat og energi. Grønn omstilling handler
543 derfor om å frikoble vekst fra utslipp, fordi vekst også har gitt oss menneskeskapte
544 klimaendringer.

545 Klimaendringene er reelle og farlige. De representerer en grunnleggende utfordring for
546 vårt samfunnssystem og vår økonomi. Globalt er trusselen størst for fattige mennesker
547 i utviklingsland, der værforandringer allerede gjør livsvilkårene vanskeligere.

548 Klimakampen er derfor både et nasjonalt og globalt anliggende, og det innebærer en
549 moralsk forpliktelse.

550 Norge skal ha en ledende rolle i bekjempelsen av klimaendringene og utviklingen mot
551 et grønt samfunn.

552 **Kap. 6: En bærekraftig utenrikspolitikk**

553 Høyres mål for norsk utenrikspolitikk er å fremme norske interesser og bidra til
554 avspenning og økt internasjonal samarbeid. Det er spesielt viktig med samarbeid for å
555 løse grenseoverskridende utfordringer knyttet til klima, fattigdom, migrasjon og
556 terrorisme. Som et lite, men strategisk viktig land med en åpen økonomi er vi tjent med
557 å bidra til gode rammer for internasjonal handel og ivaretagelsen av en internasjonal
558 rettsorden.

559 Norsk utenrikspolitikk skal bidra til at vi når FNs bærekraftsmål, sikrer internasjonal
560 avspenning, gir respekt for menneskerettighetene større global utbredelse, og skaper
561 en friere verdenshandel. Vi skal være en forutsigbar og pålitelig partner for våre
562 allierte. Målet med norsk bistand er å bekjempe fattigdom, forebygge krig og
563 flyktningestrømmer og hjelpe andre nasjoner og deres innbyggere til å bli selvhjulpne.

564 **Internasjonalt medansvar**

565 Det internasjonale samfunnet er avhengig av stater som forvalter sin suverenitet med
566 ansvarlighet. Samtidig er det internasjonale samfunnet annerledes enn det nasjonale,
567 fordi det i mindre grad har maktmidler som kan sette sanksjoner bak vernet om liv,
568 frihet og verdighet. Det gjør verdenssamfunnet sårbart. Derfor er det viktig å
569 kombinere respekt for nasjonenes egenart med forpliktende internasjonalt samarbeid.

570 Når de globale utfordringene vokser, krever det samarbeid på tvers av nasjonale
571 grenser i langt sterkere grad enn før. Derfor mener Høyre det er viktig å bygge opp og
572 støtte opp om sterke, effektive og demokratiske internasjonale institusjoner som
573 bidrar til et fredelig og rettferdig verdenssamfunn, og som ser utvikling og økonomi i
574 sammenheng.

575 Høyre mener at en fri og rettferdig verdenshandel som gir like muligheter for alle land,
576 er en grunnleggende forutsetning for nasjonal selvstendighet, økonomisk vekst og
577 velferd. Derfor vil Høyre støtte opp om utviklingen av en rettferdig global
578 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO, bekjempe ulovlig
579 kapitalflukt og skatteunndragelse, og støtte det internasjonale arbeidet for en bedre og
580 mer effektiv beskatning av internasjonale selskaper.

581 Høyre mener også at Norge har plikt til å bidra til rettsstatsutvikling,
582 demokratiutvikling og fremme likestilling i verden. Norge må yte målrettet bistand
583 som bidrar til å bekjempe fattigdom, sykdom og miljøødeleggelser, ivareta minoriteters
584 rettigheter og til å bygge sivile samfunn og bærekraftige styresett. Høyre mener det er
585 spesielt viktig å bidra til å løfte jenters mulighet til utdanning på verdensbasis for å
586 bidra til varige endringer og vekst.

587 Høyre legger avgjørende vekt på beslutninger tatt i FNs sikkerhetsråd, og vil at Norge
588 gjennom andre internasjonale samarbeidsorganer, som blant andre EU, OSSE og NATO,

589 skal delta i arbeidet for å fremme demokrati og sikkerhet – om nødvendig også
590 gjennom militære operasjoner.

591 Verden er ikke tjent med en handelskrig der enkeltland setter opp tollbarrierer.
592 Tollbarriere må reduseres, og Norge må støtte utviklingen av en rettferdig global
593 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO. Den frie handelen sikrer
594 gjensidig avhengighet mellom land, og bidrar til avspenning og økonomisk utvikling.

595 **Europeisk integrasjon**

596 I Europa har vi i stor grad et felles verdigrunnlag og felles demokratiske, økonomiske
597 og kulturelle tradisjoner. Derfor er det i vår verdensdel naturlig å søke tettest mulig
598 samarbeid for å løse felles utfordringer for våre innbyggere og land når det best
599 ivaretar de verdier og tradisjoner vi ønsker å beholde. Norge bør søke
600 medbestemmelse og medansvar for samarbeidet i Europa.

601 EØS-avtalen og tilgang til EUs indre marked er en viktig forutsetning for å sikre
602 arbeidsplasser og velferden i det norske samfunnet. Høyre mener at vi bør søke
603 deltagelse i de europeiske fora som vil tjene norske interesser, særlig innen justis-,
604 forsvars-, migrasjons- og klimaområdene. Høyre mener Norge må bli et fullverdig
605 medlem av EU..

606 **Nordisk samarbeid**

607 Norden er en av verdens mest integrerte regioner, og det nordiske samarbeidet har
608 lange og gode tradisjoner. Norges forhold til våre nordiske naboland er en strategisk
609 styrke, og har en kulturell egenverdi. Høyre mener vi er tjent med et varig og tett
610 nordisk samarbeid på de fleste samfunnssektorer. Det sikrer norsk verdiskaping og
611 sysselsetting, og gir oss bedre konkurransekraft og evne til økonomisk omstilling. Med
612 våre nordiske naboer deler vi språk, kultur, verdisyn og interesser. I internasjonalt
613 samarbeid er vi hverandres nærmeste venner og partnere. Regionalt samarbeid og
614 samhold styrker vår gjennomslagskraft og evne til å håndtere vår tids store felles
615 utfordringer.

616 **Et sterkt forsvar**

617 Statens viktigste oppgave er å ivareta innbyggernes trygghet og sikkerhet. Et sterkt
618 forsvar og alliansesamarbeid er en forutsetning for et fritt og selvstendig Norge.
619 Beredskap er viktig og innebærer et troverdig forsvar, god kommunikasjon og stabil
620 matforsyning.

621 Høyre ser fred og frihet som en avgjørende forutsetninger for å opprettholde vårt
622 demokrati og vår rettsikkerhet. Forsvaret skal være en forsikring for Norge,
623 uavhengig av den aktuelle militære trussel. Høyre erkjenner at en militær trussel kan
624 oppstå langt raskere enn man kan bygge opp militær evne og organisasjon. Forsvarets
625 stridsevne må være på et nivå som tar hensyn til det.

626 Den enkelte borger har plikt til å forsvare fedrelandet mot ytre trusler. Den alminnelige
627 verneplikt må ha en troverdig og meningsfull utforming, og være lik for alle den
628 omfatter. Allmenn verneplikt bevarer forsvarsviljen, som det tydeligste uttrykk for
629 enkeltborgerens plikt overfor storsamfunnet.

630 Vår sikkerhetsgaranti som medlem av NATO-samarbeidet er avgjørende for norsk
631 utenriks- og sikkerhetspolitikk så vel som for landets trygghet i både fred, krise og krig.
632 På samme måte som allierte er forpliktet til å stille opp for Norge om det skulle kreves,
633 plikter også vi å bistå i forsvaret av våre allierte. For at NATO-samarbeidet skal bestå
634 som en effektiv og troverdig forsvarsallianse, erkjenner Høyre at det må være en
635 rimelig byrdefordeling innad i alliansen. Det er avgjørende at Norge lojalt følger opp
636 våre allianseforpliktelser og bidrar til at øvrige land gjør det samme.